

WPROWADZENIE

Oddajemy do rąk Czytelników drugą publikację Katedry Bliskiego Wschodu i Północnej Afryki Uniwersytetu Łódzkiego poświęconą problemowi bezpieczeństwa na obszarze MENA (Middle East and North Africa – Bliski Wschód i Północna Afryka). Od ukazania się poprzedniego tomu minęły trzy lata. W tym czasie doszło do wielu wydarzeń, które wywarły piętno na poziomie bezpieczeństwa w regionie. Nasilająca się wojna w Syrii, pojawienie się tzw. Państwa Islamskiego, prowadzona przez nie walka nie tylko w Iraku i Syrii, ale również na innych obszarach, wojna domowa w Jemenie, dekompozycja władzy w Libii – to tylko przykładowy wypis z katalogu zmian zachodzących na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej w ciągu ostatnich kilkudziesięciu miesięcy. W związku z powyższym zasadne wydaje się dokonanie kolejnej, pogłębionej analizy środowiska bezpieczeństwa na obszarze MENA, jak i oddziaływania pojawiających się zagrożeń nie tylko w skali regionalnej, ale też globalnej.

Do współpracy przy powstaniu monografii zaproszeni zostali specjaliści z różnych ośrodków akademickich i badawczych w Polsce, m.in. z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego czy Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu. Wyniki ich badań zostały zebrane w połowie 2015 r. i wraz z analizami pracowników Uniwersytetu Łódzkiego tworzą niniejszą publikację.

Tematy poruszane w książce charakteryzują się różnorodnością. Poza zakresem geograficznym łączy je w zdecydowanej większości przypadków praktyczne podejście do badań nad bezpieczeństwem narodowym i międzynarodowym. Ze względu na bogactwo podejmowanej problematyki publikacja składa się z sześciu części wydzielonych na bazie kryterium geograficznego oraz problemowego.

Pierwsza część, ***Bezpieczeństwo narodowe na Bliskim Wschodzie***, poświęcona jest trzem zagadnieniom dotyczącym najnowszych zmian na obszarze MENA. Najpierw analizie został poddany pierwszy okres istnienia tzw. Państwa Islam-

skiego, a dokładniej ujmując – jego kształtowanie się na terytorium Iraku. Następny problem podejmowany w tej części książki to kwestia kontestacji Arabskiej Wiosny, przejawiająca się w odzyskiwaniu lub zwiększaniu wpływów politycznych przez koła wojskowe w takich krajach jak Egipt czy Libia. Trzecie zagadnienie dotyczy z kolei kwestii uchodźców w Jordanii, badanej przez pryzmat teorii sekurytyzacji.

Stany Zjednoczone a bezpieczeństwo na Bliskim Wschodzie to tytuł drugiej części opracowania. Znalazły się tu dwa artykuły. Pierwszy z nich traktuje o polityce Stanów Zjednoczonych wobec Egiptu po wydarzeniach Arabskiej Wiosny i zwraca głównie uwagę na fakt, że mimo zwycięstwa ruchów kontrrewolucyjnych stosunek USA do władz egipskich nie uległ zmianie, co było i pozostaje uwarunkowane walką z ruchami ekstremistycznymi na Bliskim Wschodzie. Drugi tekst analizuje relacje strategiczne pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Arabią Saudyjską. W szczególności opisano w nim znaczenie sojuszu między tymi dwoma państwami dla bezpieczeństwa Bliskiego Wschodu, zarówno w procesie historycznym, jak i współcześnie.

W części trzeciej, *Bezpieczeństwo europejskie w kontekście bliskowschodnim*, zostały poruszone dwa problemy. Pierwszy z nich dotyczy możliwości przenikania struktur tzw. Państwa Islamskiego na obszar Europy i związanych z nim zagrożeń dla bezpieczeństwa regionalnego. Drugi artykuł koncentruje się na polityce antyterrorystycznej Unii Europejskiej, a przede wszystkim zajmuje się takimi jej elementami, jak: podstawy prawne, sposoby jej realizacji oraz strategia zwalczania cyberterroryzmu.

W monografii dotyczącej bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie nie mogło zabraknąć tematyki związanej z państwem izraelskim, o czym traktuje część czwarta, zatytułowana *Bezpieczeństwo Izraela*. Problem powyższy został rozpatrzony od strony instytucjonalno-prawnej, ukazującej instrumenty, jakimi dysponuje i z jakich korzysta to państwo w celu zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego. Z drugiej strony, analizowanym zagadnieniem jest także wpływ wydarzeń zewnętrznych na poziom bezpieczeństwa Izraela, zbadany przez pryzmat wojny domowej w Syrii.

Piąta część, nosząca tytuł *Bezpieczeństwo na peryferiach Bliskiego Wschodu*, odnosi się do dwóch obszarów oddalonych od siebie zarówno pod względem geograficznym, jak i tematycznym, dla których wspólnym mianownikiem jest bezpieczeństwo. Pierwszy artykuł dotyczy Somalii i podejmuje problem propagandy ekstremistów muzułmańskich przy pomocy medium elektronicznego. Drugi z tekstów poświęcony jest Iranowi. Zostały w nim omówione wybrane aspekty strategii bezpieczeństwa tego państwa.

W ostatniej, szóstej części publikacji, zatytułowanej ***Bezpieczeństwo na Bliskim Wschodzie w perspektywie historycznej***, podejmowana problematyka odbiega znacznie pod względem chronologicznym od pozostałych artykułów. Jednak ze względu na fakt, że wpływ wydarzeń historycznych na poziom bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie jest nie do przecenienia, zasadne było jej umieszczenie w prezentowanej monografii. Pierwszy z tekstów przypomina o wpływie zimnowojennej rywalizacji na bezpieczeństwo bliskowschodnie, a koncentruje się na stosunkach radziecko-marokańskich. Drugi artykuł cofa się nieco dalej w przeszłość, do pierwszego okresu II wojny światowej, i dotyczy roli Turcji w niezrealizowanych brytyjskich planach ataku na Związek Radziecki.

Radostaw Bania, Robert Czulda, Krzysztof Zdulski